

Některé základní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků

Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc., Olomouc^{*}

Práva na označení představují širokou třídu práv, mezi nimiž existují zásadní právní rozdíly. Vedle práva známkového se jedná zejména o práva, která se týkají označení zeměpisného původu výrobků. Tato úprava podléhá poměrně podrobnému právnímu rozřídění na úrovni mezinárodní, evropsko-unijní i vnitrostátní české či jiné. V základu se přitom jedná o pojetí soukromoprávní a civilistické. Úzce souvisí s ochranou spotře-bitele. Podobně to můžeme říci o označeních tradičního původu výrobků.

I. Přírodní prostředí a lidský um

Všichni známe Kunštátskou keramiku, pivo, světlý ležák, Plzeň anebo cizí sýry Roquefort či Camembert. Právní pozornost těmto názvům, čili věcem v právním smyslu občanského zákoníku, ale již většinou věnujeme malou.

Přírodní prostředí, v němž člověk na Zemi žije, je podle všeho uspořádáno tak, aby v něm mohli lidé žít a osobnostně se vyvíjet. Lidský um, často využívající přírodních vlivů a možností, se již v dávné minulosti dostatečně vyvinul tak, aby mohl vést k obecnému užítku. Vzpomeňme jen takové obecně známé výrobky či místní výrazy, jako je libanonský cedr, benátské zrcadlo, čínský porcelán anebo čínské hedvábí, jež nám dějinně dosvědčují význam přírodních podmínek i lidského umu, zručnosti a výrobní tradice s tím spojené, jak se vše projevilo v obecně známých, oblíbených a obchodně žádaných výrobcích. Způsoby výroby ale mnohdy zůstávaly utajeny.

Již v dávných, starých, dobách lidé rozeznávali vlastnosti vín nebo jiných výpěstků, které byly ovlivněny místními přírodními poměry, např. podnebím, slunečním svitem, složením půdy nebo minerálních vod, jež se vztahovaly k určitým oblastem na Zemi. Přidávala se k tomu i za-vedenost, tradice,¹ dovedné rukodělné práce a později i průmyslové výroby, která se vztahovala k určitým místům či oblastem, kde se dobře dařilo nejen pěstování plodin a jejich zpracování, ale i k místům známým výrobou rozličných předmětů. Zda a nakolik to vše bylo ovlivněno i duchem místa, nevíme.

Lidé již dávno spontánně, bez právní úpravy, začali pojmenovávat určité výrobky podle toho, z jakého zeměpisného místa pramenily. Zeměpisná pojmenování na-vozující zeměpisný původ výrobků se postupně vžila a povětšinou dosáhla obecné známosti.

O mnoho let později započala lidská společnost zformovaná v moderní státy a později i v nadstátní společenství dbát o tyto příznačné či jinak významné vlastnosti rozličných výrobků a počala formálně uznávat patřičné názvy, jež lidé s těmito výrobky spojovali z hlediska jejich původu na určitých územích či jinak vymezených oblastech na Zemi. Postupně se počal objevovat požadavek na zanesení označení zeměpisného původu výrobků do veřejných knih, čemuž některé státy v průběhu doby vyho-věly. V průběhu let, až po čase, došlo ke zřízení svébytné a nezávislé soukromoprávní instituce práva zeměpisného původu výrobků,² které mělo zaručit očekávání zákaznické veřejnosti o územním původu, a tudíž o pravosti výrobků, jež se vyznačovaly patřičnou jakostí nebo určitými vlastnostmi. Zároveň bylo v zájmu výrobců, kteří vyrábějí, zpracovávají nebo připravují výrobek určité jakosti nebo vlastnosti zeměpisného původu, aby výsledek jejich úsilí a hospodaření doznal zvláštní právní kvalifikace, a tudíž i zvláštní soukromoprávní ochrany sui generis.³ Utajování způsobu nebo místa výroby a jeho vlivu na výrobek nebylo pokaždé možné ani vhodné.

Třeba však říci, že jen menšina států světa či nadstátních útvarů, byť hospodářsky významných, jako je Evropská unie, se vydala právě touto cestou; tj. pomocí práva sui generis.

II. Zeměpisněprávní stav výrobku a jeho účel

Právo zeměpisného původu zboží chápáno v objektivním právním smyslu části právního řádu upravuje věcný stav (status) určitých ideálních veřejných statků, jejichž vznik přináší absolutní majetkoprávní účinky. Úprava se týká jejich civilního statusu zeměpisného (protected geographic status), jenž podléhá soukromoprávní ochraně soudní mocí. Každý výrobce, který při svém hospoda-ření užívá tyto veřejné statky k označování specifických výrobků, požívá dobra nehmotné výhody, kte-rá bývá spojena i s jeho obchodním závodem. Můžeme proto říci, že obecné užívání těchto veřejných statků představuje pro jejich uživatele činitel, jenž může mít vliv na dobrou pověst obchodního závodu i zboží, neboli na goodwill. Pro ostatní konkurenty na trhu může již sama existence určitých veřejných statků vést ke zvyšování jejich soutěžního úsilí tak, aby se dorovnali na úroveň kladenou jakostí nebo vlastnostmi výrobků určitého zeměpisného původu.

Kupř. řada výrobců vyrábí různé cukrovinky v podobě plněných oplatkových trubiček. Nikoli každá z těchto

trubiček však splňuje úředně stanovenou zeměpisně podloženou specifikaci Hořických trubiček z katastrálního území města Hořice s přílehlými obcemi. Výrobci „jiných“ oplatkových trubiček nežli hořických jsou však objektivně, i proti své vůli, uvedeni do tržní situace, v níž objektivně působí absolutně právní účinky Hořických trubiček. Tento objektivní stav na trhu může alespoň nepřímo navádět výrobce „jiných“ oplatkových trubiček k tomu, aby kvalita jejich „jiných“ výrobků téhož cukrovinkového druhu nepokulhávala za kvalitou Hořických trubiček a nakonec i za jejich oblíbeností u zákazníků.

Právně-politickým účelem zvláštní úpravy zeměpisně věcného stavu je zejména ochrana práv spotřebitelských.⁴ Právo zeměpisného původu výrobků, plnící zeměpisně rozlišovací funkci, svým způsobem slouží k poskytnutí záruky veřejnosti, pokud jde o záruku způsobu výroby a územního původu výrobku.

Obvykle se zároveň, nikoli ale právně nutně, jedná o výrobky vysoce kvalitní, jejichž výroba doznává dlouhodobého obchodního odbytu, a tudíž se jedná o výrobky žádané zákaznickou veřejností a u veřejnosti oblíbené.

Nemusí však jít pokaždé např. o potraviny, které by svým složením nebo zpracováním odpovídaly obecně uznávaným zásadám zdravé výživy (viz kupř. některé nad-měrně solené masné výrobky apod.).

Označení zeměpisného původu výrobku zpravidla zvyšuje důvěryhodnost určitého druhu výrobku v očích veřejnosti tím, že se jedná o výrobek právně kvalifikovaný (a úředně kontrolovatelný), od něž lze oprávněně očekávat určitou kvalitu nebo jiné vlastnosti spjaté s jeho zeměpisným původem tvořeným zvláštním zeměpisným prostředím. Oprávněně je také očekáváno, že příslušná specifikace výrobku určitého druhu je úředně kontrolována orgány veřejné moci tak, aby nebyly na trhu nabízeny výrobky podvržené (padělky).

Stručně můžeme říci, že právo zeměpisného původu výrobků vystihuje právně uznanou příčinnou souvislost mezi jakostí nebo určitými vlastnostmi výrobku jistého druhu, např. zmiňovaných oplatkových trubiček pojmenovaných Hořické trubičky, a daným zeměpisným místem původu, např. Hořicemi a přílehlými obcemi, vyznačujícím se zvláštním zeměpisným prostředím, kam patří i výrobní tradice a historická receptura těchto oplatkových trubiček.⁵

III. Právní soustava označení zeměpisného původu výrobků

Právo zeměpisného původu zboží je svébytně, nezávisle a zároveň soustavně upraveno na úrovni mezinárodní, evropské unijní a taktéž v českém právu vnitrostátním. Hovoříme o ochraně sui generis. Nutno ale poznamenat, že právní soustava práva zeměpisného původu zboží je poměrně obtížně přehledná, protože je formálně tvořena celou řadou rozličných právních zdrojů, mezi něž patří univerzální mnohostranné mezinárodní smlouvy,⁶ dvoustranné mezinárodní smlouvy včetně např. některých obchodních dohod. Dále sem patří jednotné právo EU, pokud jde o nadstátní společenství, jakož i právní předpisy jednotlivých členských států, jako je kupř. český zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení z r. 2001 anebo český zákon o vinařství a vinohradnictví z r. 2004. Zmínit také můžeme např. vnitrostátní francouzskou klasifikaci vín appellation d'origine contrôlée (AOC) nebo podobné soustavy v některých dalších státech.⁷

Proto je v konkrétním právním případě zapotřebí vždy posoudit, z jakého právního důvodu (právního titulu) – a zda vůbec – je určité označení zeměpisného původu výrobku v dané době na jistém státním nebo nadstátním území zvlášť právně chráněno, čili uznáváno za zvláštní předmět duševního vlastnictví, resp. za ozvláštěný (zvěcněný) veřejný statek průmyslověprávní povahy.

Pokud jde o nadstátní EU, platí v ní soustava jednotného práva zeměpisného původu výrobků. Tato unijní soustava je ovšem sama tvořena více právními prameny, mezi něž patří nejen prvotní prameny práva EU, jimiž jsou mezinárodní smlouvy, ale též nařízení jakožto prameny odvozené, druhotné. Zmínit můžeme též dvoustranné mezinárodní smlouvy, které EU v tomto směru uzavřela s řadou třetích zemí, např. s Gruzíí, Kanadou nebo Jižní Afrikou. Sjednání těchto mezinárodních smluv předchází veřejné konzultace, kdy každý může vznášet námitky proti zamýšlenému poskytnutí mezinárodněprávní ochrany určitému označení zeměpisného původu ze třetí země na území EU.

IV. Starší model soukromoprávní ochrany zeměpisného původu výrobků

Samo právo zeměpisného původu výrobků patří mezi historicky mladá práva na označení. Univerzální mezinárodní úprava pramení teprve v r. 1958. Zmíněné právní odvětví se totiž postupem času emancipovalo od práva známkového a od právních předpisů proti nekalé soutěži tak, že v některých státech (a v EU) dosáhlo soukromoprávně samostatného režimu (a stavu) zvláštních veřejných statků. Nestalo se tak ale zdaleka ve všech státech světa, dokonce ani ve většině zemí.

Proto se můžeme běžně ve světě setkávat s alternativními modely (myšleno z našeho hlediska) právní ochrany zeměpisného původu výrobků, které bývají založeny na historicky starším známkovém nebo nekalosoutěžním přístupu.

V zemích, kde není zavedeno zvláštní právo zeměpisného původu výrobků, platí alternativní, starší, soukromoprávně ochranný model, který je založen na:

a) právním postupu proti nekalé soutěži; srov. zejména zákaz klamavé soutěže; v českém právu [§ 2979 ObčZ](#),

b) známkoprávní ochraně, která se týká ochranných známek (výsad), a to:

ab) záručních, kdy vlastník záruční ochranné známky uděluje, např. veřejnou nabídkou, nevýhradní licence k jejímu obchodnímu využívání kýmkoli (veřejností), a to pod právně rovnou podmínkou vyjádřenou např.

rozvazující (suspensivní) podmínkou dodržování určité kvality nebo vlastnosti výrobků daného druhu; tzn. v našem případě kvality nebo vlastnosti výrobků určitého zeměpisného původu, kdy právě tento zeměpisný původ výrobku, resp. zvláštní zeměpisné prostředí vzniku výrobku, je příčinou jeho jakosti nebo vlastnosti. Vlastník záruční ochranné známky nebo jím k tomu určená třetí osoba (ověřovatel, kontrolor) zároveň obvykle soukromě a na smluvním podkladu kontroluje dodržování kvality nebo vlastností výrobků označených záruční ochrannou známkou ze strany jednotlivých licencionářů. Sám vlastník záruční ochranné známky ji zpravidla sám nepoužívá, protože účelem jeho činnosti bývá jen nepřímé obchodní vedení jiných osob k tomu, aby jejich výrobky měly zaručenou jakost nebo vlastnosti. Vlastník záruční ochranné známky s těmito výrobky ani sám neobchoduje;

bb) kolektivních, jež jsou užívány např. společenstvím výrobců potravin určitého zeměpisného původu, a pro něž platí zvláštní známkoprávní režim; v českém právu viz § 35 a násl. zákona o ochranných známkách (zákon č. [441/2003 Sb.](#)).

Nevýhodou alternativního modelu záruční nebo kolektivní ochranné známky je skutečnost, že se nejedná o věc ničí, nýbrž o věc v právním smyslu, k níž se váží soukromá subjektivní práva jejího vlastníka, a proto závisí na volním projevu vlastníka ochranné známky, zda a za jakých podmínek poskytne jinému licenci (či souhlas) k jejímu užívání. Dlužno dodat, že již sama přirozená povaha označení zeměpisného původu (srov. přírodní podmínky) přitom více směřuje k pojetí obecného užívání veřejného statku, nežli k subjektivnímu soukromému právu (obchodnímu monopolu) v právní podobě ochranné známky coby výsady jednotlivci pro obchodní účely.

Druhý způsob soukromoprávní ochrany je pouze nepřímý, a to prostřednictvím ochrany před nekalou soutěží. Nevýhoda tohoto staršího a zároveň dodnes používaného světově alternativního způsobu soukromoprávní ochrany označení zeměpisného původu spočívá v tom, že i z hlediska ochrany před nekalou soutěží musí být označení zeměpisného původu, jehož klamavým použitím by mělo dojít k nekalé soutěži, beztak právně vymezeno. Děje se tak obvykle soudcovským právem až pro případ řešení nastalého sporu v konkrétní věci, přičemž toto řešení (rozhodnutí) působí v kontinentální evropské právní soustavě pouze do minula a v jednotlivé věci; byť s možnou nepřímou funkcí preventivní (preventivní) do budoucna, která může nepřímo mít i obecný význam (srov. též význam precedentů).

Naopak výhodou zvláštního práva zeměpisného původu výrobků je právě předchozí úřední vymezení chráněného statku včetně úředního vymezení (specifikace) jeho výroby, zpracování či přípravy na určitém území, jež působí od úředně rozhodného dne do budoucna a zároveň všeobecně pro všechny případy.

V. Souvislosti: právo vinařské a chmelařské

Součástí práva zeměpisného původu výrobků je soukromoprávní část práva vinařského, jež spadá do širšího práva potravinového a slouží k ochraně práv spotřebitelů. Vinařské právo, jež přímo stanoví některá zeměpisná označení (české zemské víno nebo moravské zemské víno), je upraveno právem EU a českými právními předpisy [viz zákon o vinohradnictví a vinařství (zákon č. [321/2004 Sb.](#)) a prováděcí vyhlášku (č. [323/2004 Sb.](#)), obojí ve znění pozdějších předpisů].

Z hlediska práva duševního vlastnictví vinařské právo úzce souvisí nejen s právem zeměpisného původu výrobků, ale též s právem odrůdovým.

Význam má zařazení vín, jímž se zde ale nezaobíráme. Nicméně ve vinařskoprávním a zeměpisněprávním smyslu rozlišujeme v EU i v Česku víno:

- a) s chráněným označením původu nebo chráněným zeměpisným označením či s tradičním výrazem,
- b) bez chráněného označení původu nebo chráněného zeměpisného označení nebo tradičního výrazu.

Vedle zeměpisněprávního významu stanoví vinařské právo i některá označení tradičního původu výrobků z vinné révy, jako je kupř. burčák.⁸

Část práva potravinového spočívá nejen v právu vinařském (viz výše), ale i v právu chmelařském. Současné české chmelařské právo (zákon o ochraně chmele z r. 1996) ani chmelařské právo EU neřeší označení zeměpisného původu chmele nebo chmelařského výrobku. Na rozdíl od toho starší československé chmelařské právo (z let 1957, 1934 a 1921) vymezovalo, mimo jiné, povinné označování místního původu chmele a jeho ověřování v rámci právní instituce povinného známkování chmele. České chmelařské právo ovšem stále vymezuje chmelařské oblasti, např. Žatecko, a chmelařské polohy, jež mají význam coby zvláštní zeměpisná prostředí, v nichž je pěstován chmel a kde jsou vyráběny chmelařské výrobky (viz např. označení původu chmele Žatecký chmel).

Podobně jako pro vinařské právo platí pro právo chmelařské, že v pohledu práva duševního vlastnictví úzce souvisí nejen s právem zeměpisného původu výrobků, ale též s právem odrůdovým.

VI. Z dějin práva zeměpisného původu výrobků

Dějinný význam v našich souvislostech měly (a v někte-rých případech mají dodnes) dvoustranné obchodní smlouvy, resp. dnes „dohody o volném obchodu“. Ani zde ale nedošlo ke zřízení právně zvláštní, svébytné, ochrany označení zeměpisného původu výrobků.

Příkladem nám mohou posloužit některé obchodní dohody uzavřené Československem s jinými státy.

Zprvu se jednalo o československo-rakouskou obchodní dohodu z r. 1921 (č. [14/1923 Sb.](#) z. a n.), podle níž se oba státy zavázaly ke vzájemné ochraně vnitrostátně stanovených okrskových pojmenování k označení původu

vín a pálených lihových nápojů nebo k používání místního označení původu piva.

Dále se jednalo o československo-portugalskou obchodní dohodu z r. 1922 (č. [415/1922 Sb.](#) z. a n.), kterou vláda československá uznala, že označení vína Porto a Madeira přísluší výlučně vínům sklizeným v příslušných portugalských okresech, jmenovitě v Douro a na ostrově Madeira, a zároveň se zavázala podle svého vnitřního zákonodárství stíhat každé zneužití těchto označení vín, která by nebyla původem z příslušných okrsků portugalských a z ostrova Madeiry. Totéž zacházení a tytéž záruky poskytlo Portugalsko plzeňskému pivu, přičemž portugalská vláda uznala, že toto označení přísluší výhradně pivu vyrobenému v okrsku města Plzně.

Můžeme si rovněž připomenout československo-švýcarskou obchodní smlouvu z r. 1927 (č. [95/1927 Sb.](#) z. a n.), která se týkala pojmenování sýrů, výhradně vyrobených ve Švýcarsku, jako je „švýcarský ementálský“, „originální ementálský“, „originální švýcarský sýr“ nebo „švýcarský sýr v krabicích“. Obchodní smlouva se týkala též Československého chmele, resp. Českého chmele dále pojmenovaného a Moravského chmele s bližším územním upřesněním.

Československo-maďarská obchodní smlouva z r. 1927 (č. [120/1927 Sb.](#) z. a n.) rovněž řešila některé otázky označení zeměpisného původu, např. zcelených uherských vín (moštů). Zvláštní dohoda pak měla stanovit, která vína se smějí označovat za tokajská vína. Do té doby měla zůstat směrodatnými dosavadní zákonná ustanovení v obou státech. Předpokládaná dohoda ale nebyla nikdy přijata a věc se stala na mnoho desetiletí, téměř dalších sto let, jádrem sváru mezi Československem, dnes Slovenskem, a Maďarskem (a Evropskou komisí), který se bezprostředně týká i současné doby.

K uvedeným obchodním dohodám se družila československo-francouzská obchodní smlouva z r. 1928 (č. [52/1928 Sb.](#) z. a n.), která se vztahovala i na ochranu označení zeměpisného původu vinařských výrobků, francouzského sýru Roquefort a ze strany československé pak chmele a plzeňského piva.

Doplnit můžeme z poválečného vývoje obchodní smlouvu československo-polskou z r. 1947 (vyhl. č. [10/1948 Sb.](#)), která se týkala, mimo jiné, československého chmele s dalším územním vymezením a československého označení Plzeňské pivo (Piwo Pilzenské).

V našem dějinném ohlednutí – již mimo Československo – lze zmínit mezinárodní právo označování zeměpisného původu sýrů.

Na myslí mám Mezinárodní úmluvu o označení původu a pojmenování sýrů, uzavřenou v r. 1951 ve Strese mezi 9 evropskými státy (kromě Československa), která se týká práva zeměpisného původu takových sýrů, jako je Roquefort, Brie nebo Camembert z Francie anebo švýcarský sýr Emmentaler či sýr Gruyère, jehož zeměpisný původ je spjat jak se Švýcarskem, tak i s Francií, či nizozemský sýr Gouda.⁹

V r. 1958 byla mezi 12 státy světa podepsána univerzální Lisabonská dohoda o ochraně označení původu a jejich mezinárodním zápisu (vyhl. č. [81/1970 Sb.](#)), (Arrangement de Lisbonne concernant la protection des appellations d'origine et leur enregistrement international). Mezi původní signatáře patřilo i Československo.¹⁰ Tímto aktem došlo historicky poprvé ke zřízení zvláštní, totiž zvlášť právně kvalifikované, mezinárodněprávní ochrany označení původu výrobků, a to na univerzální, světové, úrovni. Na druhé straně ale právě tato zvláštní právní kvalifikace brání některým státům, které si výlučně vystačí s ochranou jen známkovou či nekalosoutěžní, k přístupu k této soustavě, a tudíž brání i jejímu dalšímu světovému rozvoji, který stagnuje. Dřívější mezinárodní ochrana se odvíjela jen od dvoustranných smluv mezi jednotlivými státy. Předpokladem mezinárodního zápisu podle univerzální dohody ovšem byla a je existence vnitrostátní právní ochrany označení původu výrobků na právně kvalifikované úrovni. V r. 1967 byla ve Stockholmu sjednána revize této dohody (vyhl. č. [67/1975 Sb.](#), ve znění vyhl. č. [79/1985 Sb.](#)). Další revize z r. 2015 dosud nevstoupila v platnost.

I přes pozdější nárůst počtu států, které k této dohodě přistoupily, zůstává dnes okruh členských států tvořících Zvláštní unii v rámci Unie na ochranu průmyslového vlastnictví poměrně malý.¹¹ Jak již bylo řečeno, příčina tohoto stavu spočívá v tom, že většina států světa si vystačí se záručními nebo kolektivními nebo ochrannými známkami a předpisy proti nekalé soutěži, aniž by vytvářela zvláštní, nezávislou, soukromoprávní soustavu. Ve skutečnosti ale nejde jen o druhy věcí v právním smyslu, resp. o jejich právní kvalifikace, nýbrž též o státní kontrolu specifikace výrobků (alespoň podle práva EU a práva českého), která u ochranných známek chybí.

Členské státy zmiňované Zvláštní unie se vzájemně zavázaly chránit na svých územích označení původu výrobků jiných států této unie, která jsou uznávána a chráněna z titulu označení původu výrobků v zemi původu a která byla původně zapsána u Úřadu Unie na ochranu průmyslového vlastnictví, nyní u Mezinárodního úřadu duševního vlastnictví, o kterém pojednává Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví.

Zmíněná mezinárodní smlouva vymezila pojem „označení původu“ (appellation d'origine) a pojem „země původu“ (pays d'origine).

Označení původu se zapisí u Mezinárodního úřadu duševního vlastnictví, sídlícího v Ženevě, na žádost úřadů zemí uvedené Zvláštní unie (tzn. i na žádost českého Úřadu průmyslového vlastnictví) na jméno osob oprávněných užívat těchto označení podle vnitrostátního zákonodárství.

Československé postátněné hospodářství sledovalo zahraničně obchodní zájem na co nejširší právní ochraně československých výrobků vyvážených do zahraničí, kde se ocitaly v tržním prostředí volné soutěže, jemuž by v tuzemsku zpravidla nebyly vůbec vystaveny. V návaznosti na mezinárodněprávní zřízení zvláštní instituce označení původu, jakož i v souvislosti s československým zákonem z r. 1973, došlo v Československu v 70. až 80. letech k uzavření čtyř dvoustranných mezinárodních smluv, jež se vyznačovaly širokým věcným rozsahem chráněných označení, který přesáhl označení původu podle mnohostranného mezinárodního práva, jakož i vnitrostátní československou právní ochranu označení původu. Jednalo se o smlouvy, které Československo uzavřelo se Švýcarskem, Rakouskem a Portugalskem.¹² K nim se měla řadit smlouva čtvrtá, totiž smlouva československo-španělská, která ale nevstoupila v platnost.

Poohlédneme se nyní po vnitrostátním vývoji na našem území.

V letech 1923 až 1927 platil v Československu zákon č. [5/1924 Sb.](#) z. a n., o označování původu zboží. V r. 1927 byla úprava označování zboží převzata do nového zákona č. [111/1927 Sb.](#) z. a n., o ochraně proti nekalé soutěži, který platil do r. 1950, kdy byly komunisty zrušeny „přežitky“ tržního hospodářství a kdy výrazně zestručněná a zjednodušená právní ochrana proti nekalé soutěži byla v témže roce pojata do nového československého [občanského zákoníku](#), a to v zásadě jen s ohledem na mezinárodněprávní závazky.

Na základě zmiňovaných předpisů byla stanovena okrsková pojmenování. V r. 1924 se tak stalo pro určité francouzské výrobky z vinné révy, jako je Cognac, Champagne, Armagnac, Bordeaux (vl. nař. č. [193/1924 Sb.](#) z. a n.), a v r. 1936 bylo stanoveno okrskové pojmenování Třeboňský kapr (vl. nař. č. [54/1936 Sb.](#) z. a n.). Až po letech, r. 1950, bylo úředně určeno poslední z okrskových pojmenování, totiž Olomoucké tvarůžky (vyhl. č. 139/1950 Ú. l. I.). Dělo se tak formou právního předpisu (podobně jako je tomu dnes v EU). Počet vyhlášených okrskových pojmenování byl, jak vidno, malý. Dnes platí, že jak Třeboňský kapr, tak i Olomoucké tvarůžky jsou chráněnými zeměpisnými označeními podle univerzálního mezinárodního práva i podle práva EU s právními účinky pro celou EU.

Roku 1928 bylo vydáno vládní nařízení (č. [32/1928 Sb.](#) z. a n.), týkající se veřejného seznamu údajů (názvů), jež se podle obchodního obyčeje zúčastněných kruhů staly všeobecně obvyklými k označování druhu nebo jakosti určitého zboží a které tak pozbyly svého výhradního významu označení původu. Seznam vedlo Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností. Předpis předpokládal možnost obnovení původního významu výhradního označení původu připojením dodatku k označení, jež svůj původní význam ztratilo, a to dodatku jako „pravý“, „přirozený“, „skutečný“, „původní“, který by byl způsobilý obnovit původní význam určitého označení původu.

Nezanedbatelný význam v našem ohledu mělo v Česko–slovensku právo slovenské, jež se týkalo tokajské vi-no-hrad-nické oblasti. Tento význam je třeba vztáhnout na označení původu vína Tokaj (viz slovenský zákon č. 4/1959 Zb. n. SNR, o rozvoji tokajské vinohradnej oblasti na Slovensku, a dvě slovenské vyhlášky z r. 1959 – č. 79/1959 Ú. l. a č. 141/1959 Ú. l.).

Rok 1973 představoval právní mezník ve vývoji práva duševního vlastnictví na našem území. V tomto roce byl totiž přijat federální zákon č. [159/1973 Sb.](#), o ochraně označení původu výrobků.

Volné užívání označení původu bylo určeno jen pro úředně zapsané uživatele, jímž se ovšem mohl stát každý,¹³ jehož výrobky vyhovovaly předpokladům stanoveným pro určité zapsané označení původu. Zákon hovořil (podobně jako mezinárodní právo) o užívacím „právu ze zapsaného označení“, což by pojmově vylučovalo obecné užívání, jež se vyznačuje právě tím, že není spojováno se žádným subjektivním právem. Legální československá úprava se týkala pouze „označení původu“, nikoli jiných údajů o zeměpisném původu výrobků. Při zániku Československa na konci r. 1992 byl uvedený zákon převzat, společně s dalšími předpisy, do českého právního řádu od 1. 1. 1993. Zrušen byl v r. 2001.

Roku 2001 byl přijat současný český zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení (č. [452/2001 Sb.](#)), později novelizovaný. Následovala prováděcí vyhláška (č. [243/2002 Sb.](#)). K přijetí nového zákona došlo v rámci zákonodárně-politického procesu sladování českého práva s právem ES při plnění českého mezinárodněprávního závazku vyplývajícího z dohody o přidru-že-ní k ES. Český zákon z r. 2001 rozšířil označení zeměpisného původu zboží tak, že vedle dosavadního „označení původu“ nově zavedl méně přísnou právní kategorii „zeměpisné označení“. Stalo se tak pod vlivem práva ES.

Podstatnou roli, pokud jde o zeměpisný původ vín, sehrálo přijetí současného, novelizovaného, českého zákona o vinohradnictví a vinařství z r. 2004, který je propojen s právem EU.

Od 1. 5. 2004, tj. ode dne vstupu Česka do EU, platí na českém území též jednotné právo zeměpisného původu výrobků, jak je podává nadstátní právo EU, resp. dříve právo ES. Toto právo je součástí českého právního řádu a platí vedle mezinárodního práva zeměpisného označení výrobků, jímž je Česko vázáno, a vedle českého práva vnitrostátního.

Vnitrostátní česká označení zeměpisného původu výrobků, která nebyla po českém vstupu do EU v r. 2004 zapsána do komunitárního, resp. unijního veřejnoprávního rejstříku chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení, vedeného Evropskou komisí, což je většina českých označení původu výrobků, zůstávají i nadále v platnosti na českém území. Na úrovni EU (a s účinky pro celou EU) však nejsou chráněna.

VII. Zásady práva zeměpisného původu výrobků

Právní odvětví (obor) lze zpravidla charakterizovat nejen jednotlivými předměty, jichž se týká určitá právní úprava, ale též zásadami, na nichž je příslušné odvětví vybudováno. Pokusme se nyní nastínit přehled jednotlivých zásad práva zeměpisného původu výrobků, jimiž je toto právo ozvláštňeno, což se týká i patřičných ideálních právních předmětů.

Jednotlivé zásady si můžeme přehledně uvést následovně:

1. Zásada teritoriality, která je příznačná pro práva duševního vlastnictví a jež platí i v našem případě. K překonávání této zásady, opřené o územně omezenou pravomoc zápisných úřadů jednotlivých států nebo o územně omezenou působnost právních předpisů či mezinárodních smluv, dochází, podobně jako i v jiných případech průmyslověprávních předmětů, prostřednictvím mezinárodních zápisů, jež dovolují vyvolat právní účinky v cizích státech, které by jinak nenastaly.

2. Zásada časové neomezenosti, neboť veřejné statky, o něž se nám jedná, resp. jejich úřední zápisy, popř. jiné právní způsoby státního uznání, trvají po dobu neurčitou, resp. až do doby, nežli by v budoucnu nastaly nové okolnosti, které by stát eventuálně vedly ke změně věcněprávního stavu; např. ke zrušení ochrany např. z důvodu ukončení výroby, upadnutí označení v zapomnutí anebo z důvodu zobecnění určitého označení zeměpisného původu tak, že se protiprávně stalo – přes veškerou specifikaci a zákaz zdruhování – druhovým názvem pro výrobky určitého druhu, např. pro zralé sýry s ušlechtilou plísní bez ohledu na jejich původně zvláštní zeměpisný původ.

3. Zásada formality, neboť určité označení nabývá věcněprávní status označení původu nebo zeměpisného označení úředním uznáním. K tomu dochází zápisem do příslušného rejstříku, jako je např. rejstřík označení původu, vedený Mezinárodním úřadem duševního vlastnictví Světové organizace duševního vlastnictví, anebo podobný veřejnoprávní rejstřík, vedený českým Úřadem průmyslového vlastnictví; popř. k nabytí tohoto věcněprávního stavu dojde přímo mocí mezinárodní smlouvy i bez zápisu do veřejnoprávního rejstříku či na základě právního předpisu¹⁴ též bez ohledu na úřední zápis rejstříkový. Ve všech těchto případech proto může-me hovořit o právním titulu, na jehož základě dochází – prostřednictvím orgánu veřejné moci – ke vzniku určitého právního předmětu, což umožňuje, abychom hovořili o zásadě formality, byť se tato zásada projevuje různými právními podobami; výjimkou z této zásady zůstávají „jiné“ údaje o původu (zemi původu) zboží, nežli označení původu nebo zeměpisná označení, která se stávají veřejnými statky neformálně na základě prvního veřejného použití. Rozlišuje se proto mezi označeními zeměpisného původu výrobků, která jsou státem:

a) upravena (zvláště právně kvalifikována), tzv. státně formalizována, ať již úředním zápisem nebo přímo právním předpisem či mezinárodní smlouvou;

b) neupravena (právně prostá), jako jsou neformální označení zemí původu (country of origin) typu „Made in...“.

4. Zásada obecného užívání, jež vyplývá z toho, že označení zeměpisného původu mají soukromoprávní povahu nehmotných věcí v právním smyslu, k nimž se neváží žádná (ničí) subjektivní práva, a mají proto věcněprávní (civilní) status veřejných statků (srov. podobně označení tradičního původu výrobků, jež si nikdo nemůže právně přisvojovat, neboť jsou povahově určena k obecnému užívání). Třeba ale dodat, že sama skutečnost, že výrobek určitého druhu splňuje zeměpisněprávní specifikaci, a lze jej tudíž zvláště označit podle zeměpisného původu a takto jej i právně kvalifikovat, může přinášet nehmotnou výhodu výrobci, jež je spojena s jeho obchodním závodem, pokud jde o provozovnu, v níž dochází k výrobě, zpracování nebo přípravě daného výrobku. Z hlediska povahy veřejných statků sice nelze hovořit o subjektivizaci právního předmětu (osobení si jej) soukromým právem, nýbrž jen o nehmotné výhodě spojené s obchodním závodem. Tato výhoda však může mít vliv na hodnotu obchodního závodu, resp. cenu, nebo na hodnotu jeho části připadající na příslušnou provozovnu.

5. Zásada dobrovolného užívání, je-li tak svobodně projevovanou vůlí každého, jehož výrobky splňují patřičné zeměpisné vymezení (specifikaci); a to na rozdíl od subjektivního práva známkového, jež je obchodním monopolem (výsadou), který má být na daném území a po danou dobu vykonáván, neboť by jinak zbytečně bránil volnému obchodu zbožím.

6. Zásada zaručenosti, pokud jde o zeměpisný původ výrobku včetně jeho jakosti nebo určité vlastnosti,¹⁵ což souvisí i s následující kontrolní zásadou.

7. Zásada kontroly specifikace výrobku, kterou rozumíme úřední kontrolu k tomu zákonem povolanými orgány veřejné moci. Tím se daná soukromoprávní soustava zásadně odlišuje od záručních či kolektivních ochranných známek, s nimiž není žádná takováto kontrola spojována.

8. Zásada překladu a přepisu, tzn. zásada ochrany označení nejen v původním jazyce, ale též v překladech do cizích jazyků, popř. i v jazykových obměnách (mutacích), což se rozumí samo sebou bez ohledu na obsah zápisu v příslušném veřejnoprávním rejstříku. Původních jazyků vyjadřujících označení zeměpisného původu výrobků může být více, kupř. pramení-li označení ve vícejazyčné zeměpisné oblasti. Patří sem i ochrana označení zeměpisného původu výrobků v přepisu (transliteraci) do jiného písma, např. do latinského písma z písma řeckého, z cyrilice nebo z písma čínského či korejského do latinského a obráceně. Zmíněná zásada platí bez ohledu na to, je-li kupř. zeměpisné označení zapsáno v rejstříku nebo uznáno mezinárodní smlouvou či právním předpisem nejen v původním slovním znění, ale též v překladu do určitého cizího jazyka, popř. v jazykové obměně (mutaci) anebo v přepisu do jiného písma. Zásada, o níž hovoříme, ale neplatí bezvýjimečně. Výjimkou z uplatňování této zásady jsou dva případy, a to:

a) zákaz uvedení veřejnosti v omyl o původu výrobku, pakliže by tento protiprávní stav nastal nebo skutečně hrozil

obecným užíváním určitého označení v jeho překladu či přepisu;

b) zákaz užívání konkrétního označení zeměpisného původu v jiném než původním jazyce stanoveném pro určité označení, kupř. pro speciality, jak mezinárodněprávně platí např. u označení Heuriger pro rakouské speciality, mladá letošní vína, pokud jde o jeho obecné užívání, které se musí dít v původním jazyce německém, jenž i po stránce jazykové vystihuje prostředí „rakouské“ speciality.

9. Zásada zkratky, u níž můžeme mutatis mutandis odkázat na vše výše uvedené.

Zkratky označení zeměpisného původu se ale běžně nepoužívají.

Popisované zásady překladu, přepisu nebo zkratky platí bez ohledu na to, jsou-li překlad, popř. jazyková obměna (mutace) nebo přepis či zkratka úředně zapsány v příslušném veřejnoprávním rejstříku anebo uznány mezinárodní smlouvou či právním předpisem. Zápis či jiné úřední stanovení překladu nebo přepisu, resp. zkratky či jeho jiné státní uznání je ovšem účelné (nikoli však právně přikázané) z hlediska předcházení možným sporům na trhu. Vystihnout se tím může právě takový překlad nebo přepis, který má povahu úředně správného překladu nebo přepisu, což má význam zejména tehdy, nabízel-li se více překladových nebo přepisových možností; pro zkratku to platí podobně.

10. Zásada mluvnické odvozeniny, podle níž platí, že označení zeměpisného původu výrobku podléhá patřičné právní ochraně nejen v jednom, tj. v původním mluvnickém tvaru a ve všech mluvnických pádech, pokud je vyjádřeno jazykem, v němž se skloňuje, ale též ve všech mluvnických tvarech, které jsou odvozeny od původního tvaru podle mluvnice příslušného jazyka. Jedná se zejména o přídavná jména, která jsou mluvnicky odvozena od původního (úředního) mluvnického tvaru, jímž bývá podstatné jméno. Podobně jako u výše uvedené zásady překladu, přepisu a zkratky, platí i zde, že mluvnické odvozeniny označení zeměpisného původu výrobku jsou právně chráněny bez ohledu na to, zda jsou úředně zapsány či jinak úředně uznány. I pro tyto případy však můžeme poukázat na účelnost zápisu či jiného úředního uznání patřičných mluvnických odvozenin, a to z důvodu předcházení možným sporům, k nimž by mohlo v praxi docházet. Podobně jako výše, platí i pro tento případ výjimka, kdy by užívání označení zeměpisného původu v odvozeném mluvnickém tvaru bylo objektivně způsobilé uvádět veřejnost v omyl o původu výrobku. Na tuto skutečnost třeba brát zřetel zvláště u odbytu takto označených výrobků v cizím státě, především tam, kde se používá cizí jazyk se zcela odlišnou mluvnicí. Tamější průměrný (běžný) spotřebitel by mohl být zmaten, zda se skutečně jedná o výrobek určitého zeměpisného původu, je-li označen např. odvozeným přídavným jménem, jemuž jazykově nerozumí. Průměrný (běžný) spotřebitel by se v takovém případě mohl domnívat, že se může jednat o výrobek odlišného původu či o výrobek nepravý, o pouhou napodobeninu (imitaci) výrobku apod.

K posledním třem zásadám srov. podobně u překladů, přepisů nebo zkratk ochranných známek či obchodních jmen včetně obchodních firem, přičemž ve všech těchto případech se jedná o používání „pouze“ v obchodním styku, které je zásadně volnější tak, aby bylo přiměřené všem rozmanitým požadavkům tržního uplatnění. Navíc takovéto jednání zpravidla odpovídá jazykovému úzu. Pokud jde o styk právní, což se týká obchodních jmen včetně obchodních firem, platí zde požadavek ztotožnění právně jednajících osoby. Tento požadavek však může být splněn i při použití překladu, přepisu, zkratky nebo mluvnické odvozeniny původního znění obchodního jména včetně obchodní firmy, pakliže ta-kovéto jednání není objektivně způsobilé uvést v omyl o osobě jednajících (srov. např. zkratku Frant. Novák namísto František Novák).¹⁶

Právo zeměpisného původu výrobků nemá zvláštní úpravu souznačných výrazů (synonym), tedy více slov, která mají stejný význam. Oproti tomu viz právo odrůdové, pokud jde o souznačné (synonymní) názvy některých odrůd vinné révy ve spojení s právem vinařským. Můžeme proto uzavřít, že otázka souznačných výrazů by se v právu zeměpisného původu výrobků řídila stejnými zásadami jako u překladů apod. (viz výše). Se synonymy se však v těchto případech běžně nesetkáváme.

VIII. Druhy označení zeměpisného původu výrobků

O právu zeměpisných označení původu můžeme říci, že tvoří samostatnou (nezávislou) část mezinárodního i českého právního řádu, která je vnitřně složena z několika právních úprav týkajících se původu výrobků. Z hlediska jednotlivých druhů právních předmětů, jež jsou zvláště upraveny tímto právem průmyslového vlastnictví, si můžeme uvést následující druhy ideálních právních předmětů:

a) zvláště právně kvalifikovaná (chráněná), tj. zapsaná nebo jinak úředně uznaná, označení zeměpisného původu:

aa) (chráněná) označení původu výrobků, např. Prosciutto di Parma pro italské, jmenovitě parmské, masné výrobky (vařené, solené, uzené apod. upravené), Český kmín pro koření nebo Bordeaux, Saint-Émilion či Beau-jolais pro francouzská vína z vymezených oblastí,

ab) (chráněná) zeměpisná označení, např. Budějovické pivo či Českobudějovické pivo anebo Karlovarské oplatky; patří sem i Slovenský oštiepok; srov. však v Polsku pramenící označení pouze Oscypek, rovněž pro sýry;

b) právně prosté, tj. úředně nezapsané ani jinak úředně nestanovené (zvláště právně nekvalifikované) údaje o zeměpisném původu zboží, mezi něž patří jakékoliv úředně nestanovené údaje o zeměpisném původu zboží, jež přímo nebo nepřímo odkazují na původ výrobku v určité zeměpisně vyjádřené zemi, neboli na jeho zeměpisný

původ.

Všeobecně nutno říci, že zeměpisné odkazy bývají zásadně tvořeny, nikoli tedy bezvýjimečně, označením zeměpisným, a to obvykle slovním. Patříčné označení ale může být tvořeno i jiným údajem nežli zeměpisným, a to za předpokladu, že příslušné obchodní kruhy v zemi původu výrobku spatřují v „souvislosti“ s takovým údajem odkaz na určitou zemi, kde byl výrobek zhotoven.

Příkladem mohou sloužit již dříve zmiňovaná označení rakouských specialit Heuriger (pouze v německé řeči) pro letošní mladá rakouská vína nebo označení rakouské cukrářské speciality Mozartkugeln. Ačkoli tato označení zeměpisného původu výrobků neobsahují zeměpisný název, lze si v jejich „souvislosti“ objektivně vybavit odkaz na speciality „výživy“, zeměpisně pramenící právě v Rakousku. Obě označení zeměpisného původu byla na českém území chráněna dvoustrannou mezinárodní smlouvou s Rakouskem. Postačuje přitom jen „souvislost“ mezi údajem o původu zboží a objektivně vnímatelným odkazem na příslušnou zemi, jenž je údaj schopen vyvolat na veřejnosti.

Údaje o zeměpisném původu zboží, ať již zvlášť právem chráněné nebo prosté, patří mezi ideální právní předměty, které jsou odděleny od osoby a slouží lidské potřebě, přičemž jsou určeny k obecnému užívání každým, jehož specifické výrobky pramení v určité zemi. Proto můžeme říci, že údaje o zeměpisném původu zboží jsou veřejnými statky, k nimž se nevztáží žádná subjektivní práva. Můžeme proto o nich hovořit jako o věcech ničích (věcech bez pána).

Úředně zapsanými či jinak úředně uznanými údaji o zeměpisném původu zboží jsou:

a) označení původu (designation of origin), kupř. Plzeňské pivo, Nošovické kysané zelí, Třeboňský kapr nebo Pohořelický kapr či Chamomilla bohemica, která jsou právně přísná, protože musí jít o název oblasti, např. chmelařské oblasti Žatecko, určitého místa, např. Plzně, nebo země, např. Čech, který je používán k označení zboží pocházejícího z takového zeměpisně vymezeného území, a to i ze zeměpisného území přeshraničního, jestliže pro takové zboží platí, že jeho kvalita nebo vlastnosti, kupř. množství přírodního alkoholu nebo chuť či zabarvení, jsou:

aa) výlučně nebo

ab) převážně dány zvláštním zeměpisným prostředím s jeho charakterickými činiteli:

aa) přírodními, např. podnebím, složením půdy nebo obsahem minerálních látek ve vodách, např. Karlovarská minerální voda, Luhačovická Vincentka nebo Novohradská přírodní minerální dobrá voda,

ab) lidskými, kupř. rukodělnou nebo průmyslovou výrobní tradicí, viz Jablonecké sklo, Vamberecká krajka, Český kříšťál, Kraslické hudební nástroje nebo třeba označení původu Habana pro listy nebo zpracovaný tabák z kubánské provincie Havana, stejně jako i pro výrobky s takovým tabákem,

a zároveň, což je právně podstatné, platí, že výroba, zpracování a příprava takového zboží probíhá ve vymezeném území; nikoli snad na území jiném nebo kterémkoli (kdekoli). Musí proto platit příčinná souvislost mezi:

– vyvolávajícím zvláštním zeměpisným prostředím s jeho příznačnými přírodními a lidskými činiteli (příčinou) a

– vyvolanou jakostí nebo vlastností zboží (následkem).

V jednotném právu duševního vlastnictví EU je pro označení původu používán výraz „chráněná označení původu“ (protected designation of origin, PDO);

b) zeměpisná označení (geographical indication), kupř. Hořické trubičky, Štramberské uši, Pardubický perník, Černá Hora nebo České pivo, jež jsou méně právně pojmově přísná nežli právně vyšší označení původu, neboť u nich postačuje nižší právně pojmový, legální, znak pouhé přičitatelnosti nějaké vlastnosti výrobku určitému území. V jednotném právu duševního vlastnictví EU pro ně platí výraz „chráněná zeměpisná označení“ (protected geographical indication, PGI). Neboli jedná se o název území, který je používán k označení zeměpisného původu zboží pocházejícího z daného území, a to v případě, kdy:

ba) výrobek má určitou vlastnost přičitatelnou určitému území, např. víno z určité vinařské pod-oblas-ti se vyznačuje jistým vzhledem, barvou, vůní, chutí, popř. i perlením, jež lze objektivně přičítat určitému zeměpisnému území a jeho zvláštnímu zeměpisnému prostředí,

bb) výroba, zpracování či příprava výrobku probíhá na tomto území, např. moravské zemské víno bylo vyrobeno z hroznů vinné révy vypěstovaných a sklizených ve vinařské oblasti Morava.¹⁷

Oba legální předpoklady musí být projeveny ve výrobku, např. ve vínu, souhrnně.

Platné české vnitrostátní právo nepovažuje znak obecné známosti (notoriety) označení původu výrobků – oproti předpisu z r. 1973 a oproti světovému právu mezinárodnímu – za znak pojmový, nicméně obvykle půjde o označení, které se již vžilo v povědomí veřejnosti a které se týká výrobků, jež dosáhly jisté míry oblíbenosti u veřejnosti. Prostřednost kvality nebo dokonce nízká jakost výrobků a jejich všednost obvykle nevedou k obchodnímu zájmu přiznat takovým výrobkům zvláštní právní kvalifikaci.

Oproti tomu slov. pouhé označení místa výroby dle sídla výrobce nebo dle umístění provozovny (výrobní, stáčírný apod.), např. „vyrobeno v Brně“, nebo pouhé označení země původu (country of origin), např. Made in England.

Vraťme se nyní k vlastnímu předmětu našeho výkladu a přehledu.

Sám název zeměpisného původu výrobku podléhá určité názvoslovné struktuře, podle níž můžeme hovořit o:

- prostém zeměpisném názvu, např. Plzeň, Černá Hora nebo Champagne;
- zeměpisném názvu spojeném s druhem výrobku, např. Žatecký chmel, Český slad, České pivo, Olomoucké tvarůžky, Karlovarské oplatky, Poděbradská minerální voda;
- zeměpisném názvu spojeném s názvem odrůdy, zvláště s názvem odrůdy vinné révy, např. Račianska frankova nebo Limbašský sylván, jde-li o označení slovenských vín;
- zeměpisném názvu s fantazijním prvkem, např. Bzenecká lipka, Slovácký rubín nebo Hodonínská perla, což se týká moravských vín.

IX. Právně prosté údaje o původu (zemi původu)

Zastavme se nyní u třídy právně prostých, tzn. zvláště právně nekvalifikovaných (úředně nezapisovaných ani jinak úředně nestanovených), údajů o původu zboží, resp. o zemi původu.

Účelem právně prostých údajů o původu výrobku je zaručovat pravdivost zeměpisného původu zboží.

Rozdíl mezi právně kvalifikovaným označením zeměpisného původu a právně prostým údajem o původu výrobku lze uvést takto:

Označení původu nebo zeměpisné označení:	Prostý údaj o původu (zemi původu):	
1. věc v právním smyslu (věc ničí)	1.	věc v právním smyslu (věc ničí)
2. zvláště právně kvalifikovaná nehmotná věc	2.	právně prostá nehmotná věc
3. záruka zvláštních vlastností výrobku zapříčiněných zeměpisným prostředím a jeho činiteli	3.	název země, popř. jen místa výroby
4. utvrzení pravdivosti zeměpisného původu	4.	utvrzení pravdivosti zeměpisného původu
5. slovní vyjadřovací podoba	5.	slovní nebo obrazová (symbolická) vyjadřovací podoba

Příkladem právně prostých údajů o původu zboží (zemi původu) mohou sloužit slovní označení typu „Made in...“ apod., která odkazují na určitou zemi, nikoli nutně na stát, v němž byly výrobky zhotoveny, a to:

- pro veškeré (jakékoli) výrobky,
- bez ohledu na osobu výrobce,
- bez zřetele na tamější zvláštní zeměpisné prostředí, je-li takové.

Příkladem nám může posloužit údaj např. Made in Germany, Made in USA, ale též Made in EU anebo Made in England. Poslední údaj o původu zboží odkazuje na zemi původu (country of origin) Anglii, která je ovšem pouze jednou ze čtyř zemí Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, což je ovšem z hlediska práva zeměpisného původu výrobku bezvýznamné.¹⁸ Právo zeměpisného původu si nehledí ani státních nebo jakýchkoli politických hranic, pokud by snad tyto hranice zároveň neměly zeměpisněprávní význam z hlediska údajů o původu zboží.¹⁹

Srov. také anglicky znějící označení země původu Made in Bohemia, které se ale v obchodním styku používá spíše jen omezeně, a to ve vazbě zejména na České sklo nebo Český křišťál. Označení země původu Made in Bohemia je přitom zeměpisněprávně srovnatelné s běžně používaným označením Made in England. Označení země původu Made in Moravia se v obchodním životě dokonce běžně ani nepoužívá.

Rovněž tak srov. údaj o původu zboží ve znění Made in EU, přičemž ani v případě EU se nejedná o stát, nýbrž o celek nadstátní, jenž je ovšem právní osobou. Avšak skutečnost, zda země původu výrobku je právní osobou a podle jakého práva, je ovšem z našeho hlediska bezvýznamná, neboť se nám jedná pouze o zeměpisněprávní pojem.

Poněkud zavádějící může být údaj o zemi původu ve znění Made in PRC namísto obvyklého Made in China, kdy „PRC“ znamená anglickou zkratku the People's Republic of China, Čínské lidové republiky. Průměrný (běžný) spotřebitel totiž může být uvedením údaje Made in PRC uveden v nejistotu o zemi původu výrobku, resp. oklamán v tom, že se nejedná o výrobek z Číny, protože s výrobky z pevninské Číny běžně spojuje údaj o původu Made in China. Podobně to ovšem platí i o údají Made in ROC, který představuje zemi původu, již je „zbytková“ Čínská republika, Republic of China („nelidová“ a nekomunistická), převážně ostrovní. Dlužno dodat, že řada států světa (vyjma např. Česka) stále uznává Čínskou republiku jako stát. Z hlediska zeměpisněprávního (nikoli politického) je

ale výstižnější označení Made in Taiwan.

V námi sledované souvislosti si můžeme také poukázat na údaj o původu hodinek znějící Swiss made, což je anglický překlad francouzského produit suisse, který bý-vá používán u hodinek, v nichž je, krom jiného, nej-méně 50 % součástek vyrobeno ve Švýcarsku. I v tomto případě se jedná o údaj o zeměpisném původu zboží, který nesmí být falešný ani klamavý. Pojmenování původu hodinek, o kterém je zde zmínka, vychází ze švýcarského práva (viz nařízení z 23. 12. 1971 upravující používání názvu „Suisse“ pro hodinky, v pozdějším znění).

Údaje o zeměpisném původu zboží typu „Made in...“ zpravidla mívají značnou vypovídací hodnotu o výrobku samém v očích veřejnosti. Zejména z hlediska jeho kvality, opřené o spolehlivost, důkladnost, trvanlivost, přesnost a poctivost. Obvykle též jakosti opřené o výrobní tradici. Nelze však říci, že by takové údaje o označení původu samy o sobě nutně byly známkami kvality. Např. označení typu „Made in...“ odkazující např. na zemi rozvojovou nebo dokonce nejméně rozvinutou s málo vyvinutou průmyslovou výrobou a bez průmyslové tradice, pokud jde o průmyslový výrobek určitého druhu, může naopak vyvolávat pochyby o jakosti výrobku na veřejnosti v zemi dovozu anebo může ze stejného důvodu ukazovat např. na obvykle nízkou cenu těchto výrobků apod.

Zneužití údajů o původu zboží tak, že by v souvislosti s výrobkem, tj. nejen na výrobku či obalu, ale třeba jen v reklamě, byly uvedeny falešné nebo klamavé údaje o původu výrobku v určité zemi (zemi původu), je postihováno podle univerzální, celosvětové a mnohostranné Madridské dohody o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží z r. 1891, ve znění revizí, naposledy revidované v r. 1958 (vyhl. č. 64/1963 Sb.).

Právní postih falešných nebo klamavých údajů o původu výrobku se odvíjí jednak prostředky předvídanými cit. Madridskou dohodou, jednak – vedle toho – prostředky práva proti nekalé soutěži, jestliže ke skutku došlo v soutěžní situaci na trhu. V takovém případě se tak děje vnitrostátními prostředky podle práva platného ve státu, kde nastalo ohrožení nebo porušení řádnosti hospodářské soutěže, např. ve státu dovozu výrobku označeného falešnou zemí původu.

Pokud některý stát, na nějž se vztahuje cit. [Madridská dohoda](#), nemá stanoveny zvláštní právní postihy potlačení falešných nebo klamavých údajů o původu zboží, což je případ kupř. Česka, použijí se v těchto státech postihy předvídané vnitrostátními zákony o ochranných známkách nebo obchodních jménech; ačkoli v případě údajů o zemi původu nemusí jít o ochrannou známku či o obchodní jméno, resp. o jejich součást. Právně normativně se totiž jedná o legální příkaz k po-užití podobnosti (analogie).

X. Právní rozdíly mezi označeními zeměpisného původu a ochrannými známkami

Následující tabulka nám může názorně předvést právní rozdíly mezi označeními zeměpisného původu na jedné straně, a ochrannými známkami na straně druhé:

Označení zeměpisného původu:	Ochranné známky:
(např. Budějovické pivo)	(např. Budvar nebo Budweiser)
1. věc v právním smyslu (nehmotná) bez přiznaných absolutních majetkových práv	1. věc v právním smyslu (nehmotná) s přiznanými absolutními majetkovými právy
2. věc ničí	2. věc něčí
3. veřejný statek	3. není
4. pouze zapsané nebo jinak úředně stanovené označení; např. mezinárodní smlouvou nebo právním předpisem	4. zapsané nebo nezapsané označení
5. obecné užívání	5. zpravidla jednotlivé užívání
6. vztažnost ke zvláštnímu zeměpisnému prostředí	6. není nutná
7. vztažnost k výrobkům nebo službám ²⁰	7. vztažnost k výrobkům nebo službám
8. specifikace u zemědělského výrobku nebo potraviny	8. pouze administrativní zatřídění výrobků nebo služeb
9. územní omezenost	9. územní omezenost
10. časová neomezenost (doba neurčitá)	10. časová omezenost (doba určitá na 10 let); možnost obnovování ochrany
11. vyjádřenost ve slovní podobě	11. vyjádřenost v různých podobách
12. formální i věcný průzkum žádosti	12. formální i věcný průzkum přihlášky
13. námitkové řízení	13. námitkové řízení
14. úřední (státní) kontrola dodržování 14. není specifikace výrobku na trhu	14. není
15. není	15. užívací povinnost; (nucený výkon vlastnického práva

	pod sankcí
16. zrušitelnost zápisu ze zrušovacíh důvodů 16. zrušitelnost zápisu ze zrušovacíh důvodů	16.zrušitelnost zápisu ze zrušovacíh

Ze všech uvedených právně rozdílných znaků má největší právní význam znak, zda se jedná o ideální veřejný statek k obecnému užívání, anebo naopak o ideální předmět subjektivních absolutních majetkových práv, tj. práv věcných a práva dědického.²¹

XI. Právo zeměpisného původu výrobků v EU

Počátky zvláštního evropsko-unijního práva zeměpisného původu výrobků sui generis můžeme vysledovat v r. 1989, pokud jde o lihoviny v tehdejším Evropském hospodářském společenství (nař. č. 1579/89). Roku 1991 následovala úprava aromatizovaných vín a podobných výrobků (nař. č. 1601/91). O rok později byla zavedena jednotná politika označování původu některých dalších výrobků (nař. č. 2081/92, 2083/92), což bylo v r. 1999 rozšířeno o vína (nař. č. 1493/99).

V právu EU přitom platí věcné zúžení okruhu výrobků, na něž se vztahuje jednotné právo duševního vlastnictví. Zúžení je provedeno tak, že se týká jen:

- a) výrobků zemědělských a potravin,²² např. Třeboňský kapr,
- b) vín,²³ např. Morava,
- c) aromatizovaných vinných nápojů,²⁴ např. Nürnberger Glühwein, Vermouth di Torino,
- d) lihovin,²⁵ např. Karlovarská hořká.

Nevztahuje se proto na výrobky průmyslové, např. na ocel nebo nábytek aj.

Oproti tomu srov. všeobecné mezinárodní právo vy-jádřené celosvětovou mnohostrannou Lisabonskou dohodou na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu z r. 1958, ve znění revize. Dále oproti tomu srov. některé právní řády vnitrostátní včetně práva českého z r. 2001, resp. ještě dříve práva československého z r. 1973. Zmiňované protikladné příklady se totiž týkají též průmyslových výrobků.

Počet unijních zápisů označení zeměpisného původu výrobků je poměrně značný.²⁶

Z pohledu právní formy a právní síly je jednotné označování zeměpisného původu výrobků v EU, sloužící pro účely jednotného trhu, provedeno jak akty prvotního práva EU (mezinárodními smlouvami), tak i akty z něj odvozenými (nařízeními). Pokud jde o mezinárodní smlouvy neboli o prvotní prameny práva EU, můžeme v našem případě zmínit mezinárodní smlouvy přístupové nebo přidružovací či obchodní, uzavřené mezi EU, popř. též i jejími členskými státy a třetími státy. Soustava jednotného označování zeměpisného původu výrobků v EU je rozšířena o ochranu i těch pojmenování zemědělských výrobků nebo potravin na území EU, které zeměpisně pocházejí z území třetích, neunijních, států. Prvním názvem ze třetích zemí, který byl nařízením Komise ES zapsán do rejstříku chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení, bylo chráněné zeměpisné označení Café de Colombia pro kávu. Zápis byl proveden v r. 2007 na žádost Kolumbie. V evropsko-unijním rejstříku můžeme nalézt označení kupř. i z Číny.

XII. Odlišení práva tradičního označení původu výrobků

Od práva zeměpisného označení původu výrobků třeba odlišit zcela jiný druh soukromého práva EU, byť může být významově i obsahově blízký, a to je právo tradičního původu výrobků, jež se váže k:

- a) zaručeným tradičním specialitám, jako je např. Mozzarella, Jamón Serrano anebo Spišské párky, Špekáček či Lovecký salám,
- b) tradičním názvům výrobků z vinné révy, jako je burčák nebo jakostní víno či pozdní sběr, jde-li o české tradiční názvy těchto výrobků. Rozlišují se pak případy, kdy takovýto výrobek tradičního názvu (výrazu) je spjat s označením zeměpisného původu, a kdy tomu tak není.

Přesto všechno zde můžeme spatřit určitou věcnou blízkost, která panuje mezi právem zeměpisného původu vín, popř. i jiných výrobků, na jedné straně, a právem tradičního původu výrobků na straně druhé. Právně pojmově se ale jedná o samostatné a zvlášť úředně zapisované veřejné statky.²⁷ Soukromoprávní soustava tradičního označení původu výrobků podle práva EU je světově ojedinělou (právně nezávislou) soustavou tohoto druhu (věci v právním smyslu).²⁸ Nesetkáme se s ní ani na vnitrostátní české úrovni.

XIII. Závěr

Právo zeměpisného původu výrobků ve všech jeho částech či oborech patří do právní soustavy duševního vlastnictví. Soukromoprávně vzato se jedná o nehmotné věci v právním smyslu [občanského zákoníku](#), které mají právní povahu veřejných statků, neboť jsou určeny k obecnému užívání kýmkoli (při splnění předpokladů).

Zároveň se jedná o věci bez pána (věci ničí), jejichž po-užívání se hospodářsky a právně promítá do hospodářských hodnot prostřednictvím nehmotných výhod spojených s obchodním závodem. V tom můžeme spatřit zcela zásadní právní rozdíl ve srovnání s ochrannými známkami, s nimiž jsou spojena něčí absolutní majetková subjektivní práva.

Právně samostatná, nezávislá, soustava výše popsaného druhu (tvořená právně kvalifikovanými označeními původu, resp. zeměpisnými označeními) je ovšem ve světě menšinová, neboť většina zemí světa ji nepřijala a věc řeší pomocí záručních či kolektivních ochranných známek, popř. jen nepřímo pomocí ochrany před nekalou soutěží. Právní pozornost, která je odborně věnována označením zeměpisného původu, bývá také menší v porovnání s pozorností, jaká je běžně věnována ochranným známkám.

Zatímco na úrovni univerzálně mezinárodní můžeme spatřovat jistou stagnaci právního vývoje v tomto směru, v rovině nadstátního práva EU je tomu právě naopak.

Podobný závěr bychom mohli učinit v právním případě označení tradičního původu, jehož nezávislá soustava *sui generis* podle práva EU je světově ojedinělá a nemá ani českou, ani mezinárodní obdobu.

* Autor je profesorem občanského práva a vedoucím katedry soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci a advokátem.

¹ Srov. Černý, M. Tradice a její význam v právu duševního vlastnictví. *Acta iuridica olomucensia*, 2014, Suppl. 2 (Právo duševního vlastnictví v současnosti).

² Ze zahraniční literatury viz např. Blakeney, M. *The Protection of Geographical Indications*. Cheltenham: E. Elgar, 2014; Echols, M. *Geographical Indications for Food Products*. Alphen a. d. Rijn, 2008; Evans, G. E. *The Protection of Geographical Indications in the European Union and the United States under Sui Generis and Trade Mark System: Signs of Harmonisation?* *Intellectual Property Quarterly*, 2013, Issue 1; Gangjee, D. *Relocating the Law of Geographical Indications*. Cambridge: University of Cambridge, 2012; O'Connor, B. *The Law of Geographical Indications*. London: Cameron May, 2004. Z české literatury viz Černý, M. Tradiční názvy a označení zeměpisných údajů. *Acta iuridica olomucensia*, 2012, Suppl.; Horáček, R., Biskupová, E., de Korver, Z. Práva na označení a jejich vymáhání. Komentář. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015; Knap, K. *Der Schutz der Ursprungsbezeichnungen in der Tschechoslowakei*. *Gewerblicher Rechtsschutz u. Urheberrecht. Int. Teil*, 1974, No. 10; New Czechoslovak Legal Ruling of the Appellation of Origin of Products. Nová československá právní úprava označení původu výrobků, in Knap, K. (ed.) *Aktuál. otázky práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního*. 1973–1974. Praha: Univerzita Karlova, 1975; Ochrana označení původu výrobků. *Socialistická zákonnost*, 1974, č. 4; Opltová, M. Aktuální otázky československého práva k ochranným známkám a práva k označení původu výrobků. *Aktuelle Fragen des tschechoslowakischen Warenzeichenrechtes und des Schutzes der Ursprungsbezeichnung*, in Knap, K., Kunz, O. (eds.) *Aktuál. otázky práva autorského a práv průmyslových*. Praha: Univerzita Karlova, 1983; Příbyl *Dějiny sporů o označení „Plzeňské pivo“*. *Soutěž a tvorba*, 1938; Salačová, S. ESD: Označení měkkého plísňového syru – Cambozola. *Právní rozhledy*, 1999, č. 12; Telec, I. *Glühwein: případ svařeného vína*. *Průmyslové vlastnictví*, 2012, č. 1; Tušek, J. Význam lokalizačních a delokalizačních doložek a označení původu, in *Aktuality z oboru průmyslových práv*. Praha: Čs. národní skupina AIPPI, 1968; Vilímská, M. *Dvoustranné smlouvy v oboru označení původu*, in Kunz, O., Knap, K. (eds.) *Aktuál. otázky práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního*. Praha: Univerzita Karlova, 1977; Zamrzla, V. *Ochrana označení původu*. *Průmyslové vlastnictví*, 1994, č. 9. Ze slovenské literatury viz Vyparina, S. *Označenia pôvodu a zemepisné označenia výrobkov*. Banská Bystrica: Úrad priemyselného vlastníctva SR, 2002; *Označenia pôvodu výrobku*. *Justičná revue*, 1997, č. 6–7; *Právne aspekty označenia pôvodu „Tokajské víno“*. *Justičná revue*, 2001, č. 12.

³ Pracovně zde používám pojem „označení zeměpisného původu výrobků“ jako „střeškový“ pojem pro všechna označení tohoto právního druhu. Jedná se přitom o: a) označení původu (právně kvalifikované), b) zeměpisné označení (právně kvalifikované), c) údaje o původu, resp. o zemi původu (tzv. prosté údaje). Faktem ale je, že v právu mezinárodního obchodu, resp. v právu Světové obchodní organizace (WTO) se používá pojem „zeměpisná označení“ (*geographical indications*) jako jediný výraz pro všechna označení tohoto druhu. Takovéto pojetí ale pojmoslovně neladí s českým právem ani právem EU.

⁴ Z jiného úhlu srov. Telec, I. *Duševní vlastnictví a ochrana spotřebitele*. *Právní rozhledy*, 2012, č. 18; *Průmyslové vlastnictví*, 2013, č. 6.

⁵ Viz žádost o zápis Hořických trubiček do rejstříku chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení, vedeného tehdejší Komisí Evropských společenství, podanou v r. 2006 Sdružením výrobců Hořických trubiček, sídlem v Hořicích, zveřejněnou v Úředním věstníku EU (Úř. věst. C 280, 18. 11. 2006, s. 10). Zápis byl proveden v r. 2007 na základě nařízení Komise (ES) č. [987/2007](#) ze dne 23. 8. 2007 o zápisu určitých názvů do Rejstříku chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení [Barèges-Gavarnie (CHOP) – Hořické trubičky (CHZO)], (Úř. věst. L 219, 24. 8. 2007, s. 7).

⁶ V rejstříku označení původu vedeném Mezinárodním úřadem duševního vlastnictví Světové organizace duševního vlastnictví je vedeno 1010 záznamů, přičemž ale některá zapsaná označení původu již byla

vymazána. Ze zapsaných označení jich 77 připadá na Česko, přičemž 2 další označení původu byla vymazána. Ze Slovenska je zapsáno 7 označení původu a dalších 33 bylo vymazáno; právní stav ke dni 14. 10. 2015; viz <http://www.wipo.int/> [cit. 14. 10. 2015].

⁷ Srov. např. Woods, S. Vinné etikety. Praha: Ottovo nakl., 2006. Vedle tradičního (staršího) románského (apelačního) třídění vín (založeného na charakteru a jedinečnosti vín dle místa jejich původu), např. ve Francii, Itálii a Španělsku, se po druhé světové válce, resp. ještě později, můžeme setkávat s klasifikací germánskou, která je kvalitativně založena na ukazateli vyzrálosti vinných hroznů použitých k výrobě vína (dle stupňů cukernatosti vinných hroznů v době sběru). Poslední, germánské, třídění se používá u nás od r. 1995, kdy bylo přikázáno zákonem s vazbou na úřední ověření (např. i na Slovensku); viz výrazy jakostní víno a dále vína přívlastková jako kabinet, pozdní sběr aj., které jsou dnes právně brány jako tradiční výrazy pro výrobky z vinné révy podle práva EU (ač byly u nás zavedeny až r. 1995). Starší románské třídění vín (vazba na území původu, tedy dle místa pěstování neboli terroir) je ovšem možné používat i u nás (opětovně až od r. 2004), a to bez úředního ověření, „jen“ na základě ověření samosprávného spolkového. Platí tak na našem území možnost obou rozřídění (tj. dle cukernatosti vypěstovaných hroznů vinné révy, anebo dle klimatických a půdních podmínek místa pěstění). Dlužno říci, že germánské třídění vín bývá u nás (alespoň dle současného stavu) rozšířenější nežli románské. Románské třídění vín se u nás projevuje víny originální certifikace (legální zkratka V.O.C., popř. VOC); viz § 23 zákona o vinohradnictví a vinařství (zákon č. 321/2004 Sb.). Podobně např. i v Rakousku (Districtus Austriae Controllatus, DAC), kde je jinak rovněž rozšířeno germánské třídění. Víno originální certifikace (tj. víno s osvědčením o místním původu), např. Pinot blanc VOC, ročník 2012, se zároveň právně ozvláštňuje tím, že je spjato se spolkovou samosprávou, která soukromě přiznává dané označení vína členům příslušného spolku; viz např. VOC Znojmo, z. s., sídlem v Dobšicích, založený r. 2004 (tehdy v právní formě občanského sdružení), a dalších pět podobných spolků z Moravy. Takovýchto vín je ale na našem trhu jen zlomek (naprostá menšina). K faktickému obnovení románského třídění u nás ostatně došlo jen před pár lety. Sám pojem „víno originální certifikace“ je ale vadný. Nejedná se o víno s původním (originálním) osvědčením (certifikací), nýbrž o víno s osvědčením (certifikací) původu, což je zcela zásadní věcný i právní rozdíl. Škoda, že tato pojmová a jazyková závada, způsobená zřejmě laickým zásahem do zákonodárného procesu, kazí dojem odborné veřejnosti z obnovení románské klasifikace vín, k němuž u nás došlo po mnoha letech. Zároveň je tento právně pojmový nesmysl objektivně způsobil mást širokou veřejnost v tom, o co se vůbec právně jedná. Podle vládního návrhu uvedeného zákona (sněm. tisk č. 498 z r. 2003) mělo zmiňované označení znít „víno ohodnocené cechem“ ve zkratce V.O.C., popř. VOC. Zkratka tedy zůstala zachována, jen pojem se stal právním nesmyslem, který není dobrou vizitkou moravských, popř. českých vín ani domácího vinařství jako instituce. Chybou Ministerstva zemědělství ovšem je, že ponechává vadný právní stav i nadále. Na závadu ale nereaguje ani komentář k tomuto zákonu; viz Rada, T., Tkáčiková, J., Kunc, O. Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Rada moravských nebo českých vín je vínem odrůdovým s uváděným názvem odrůdy vinné révy (opakem bývají vína stolní a některá známková vína nezaměřená na odrůdovou „čistotu“). Rozlišuje se pak jakostní víno odrůdové, nebo známkové. Naopak v románské oblasti nebývají odrůdy vůbec uváděny. Pro srovnání, u piva se u nás (i jinde) běžně používá odkaz na místo původu, např. pivo Černá Hora. Odrůda chmele (např. Žatecký poloraný červeňák nebo Agnus) se u piva, pokud jde o označení výrobku, většinou neuvádí.

⁸ K těmto otázkám viz Rada, T., Tkáčiková, J., Kunc, O., op. cit. sub 7.

⁹ Srov. však pozdější právní vývoj v EU.

¹⁰ V pořadí první mezinárodní zápis zní Plzeň/Pilsner/Pilsener/Pilsen Pils pro pivo. Řada dalších mezinárodních zápisů pramenila z Československa.

¹¹ Počet těchto států činí 27. Počet členů Unie na ochranu průmyslového vlastnictví je přitom 174; stav ke dni 14. 10. 2015.

¹² Tyto smlouvy ale pozbyly význam v rámci členství v EU a jednotného trhu.

¹³ Pojem „každý“ byl ale uplatňován v administrativně-direktivně řízeném hospodářství. Nikoli na volném trhu. Tudíž se ve skutečnosti o „každého“ nejednalo.

¹⁴ Na základě českého právního předpisu existují zeměpisná označení české zemské víno a moravské zemské víno pro zemská vína, která lze vyrábět z určitých odrůd; viz § 10 odst. 1 vyhlášky č. 323/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o vinohradnictví a vinařství, ve znění pozdějších předpisů, a § 17 zákona č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Třeba poznamenat, že u ochranných známek nejde o zásadu, leda u některých druhů ochranných známek. Nikoli ale u všech ochranných známek anebo nikoli právně nutně.

¹⁶ Na okraj si můžeme poukázat na zvyk překládat jména, rozuměno křestní či osobní jména, z němčiny do češtiny a obráceně, jak se odehrávalo zejména v 19. stol. a jak bývá někdy, tradičně, uváděno dodnes. Srov. český překlad jména Karel Marx namísto původního německého Karl Marx, či Bedřich Engels namísto Friedrich Engels, anebo naopak německy Friedrich Smetana namísto původního českého Bedřicha Smetany.

¹⁷ Z někdejšího státoprávního a zemského postavení Moravy dnes zůstalo jen označení zeměpisného původu či vinařské oblasti (platí to ovšem i o Čechách a části Slezska). Původní znění české Ústavy z r. 1992, později změněné, přitom počítalo se zřízením, resp. obnovením zemí „nebo“ krajů. Lze si představit např. vysokoškolskou výuku moravských právních dějin, a to i v rámci ducha evropského regionalismu. Bez politického zřetele na vývoj, který nastal v průběhu 90. let minulého stol. a který se projevil politickým obratem (v porovnání např. s r. 1990 i 1992) spočívajícím ve změně Ústavy v r. 1997, která vypustila ústavně předpokládanou zemskou variantu (vedle krajské varianty) vyšších územních samosprávných celků a stanovila (zvolila) obnovení krajského zřízení (v rozporu s politickými deklaracemi z r. 1990). Poslanecké návrhy zákona o zemském zřízení byly zamítnuty. Již v r. 1968 Národní shromáždění zamítlo návrh Jihomoravského krajského národního výboru na trojfederaci.

¹⁸ V minulém politickém a hospodářském režimu občas dovážené modely vozidel značky Matchbox byly u nás lidově označovány „Angli-čáky“ podle údaje Made in England.

¹⁹ Již proto je zeměpisněprávně nepřipadné, byť obchodně obvyklé, obecné užívání údaje o zemi původu ve znění Made in Czech Republic, navíc bez mluvnický správného anglického členu určitého „the“ Czech Republic, které – na rozdíl např. od podobných údajů, jako je Made in France, Made in Slovakia či Made in Malaysia aj. – zeměpisně odkazuje nikoli na „zemi“ (country) původu, nýbrž na stát původu pod jeho úředním názvem, tj. na Českou republiku. Zeměpisněprávně konformnější by byl údaj o zemi původu anglicky znějící „Made in Czechia“, jenž by odpovídal anglickému překladu jinak běžného zeměpisného názvu Česko, a to i ve smyslu zeměpisného názvosloví Spojených národů. Srov. podobně Made in Italy, nikoli snad „Made in Italian Republic“ apod. Srov. též dřívější údaj o zemi původu Made in Czechoslovakia, který rovněž odkazoval na zeměpisný, nikoli na úřední (či snad politický) název.

²⁰ Jedná se o zvláštnost českého zákona o ochraně označení původu a zeměpisných označení (zákon č. [452/2001 Sb.](#)), který věcně vztahuje označení původu nebo zeměpisná označení nejen na výrobky, ale též na služby. Pro služby však není v rejstříku vedeném podle tohoto zákona žádné označení zeměpisného původu zapsáno. Oproti tomu srov. předchozí český (původně československý) zákon z r. 1973, právo mezinárodní a právo EU, jež se týkají pouze výrobků.

²¹ Dílčími otázkami potenciálních střetů mezi ochrannými známkami a označeními zeměpisného původu se zde ale nezabýváme.

²² Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. [1151/2012](#) o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin (Úř. věst. č. L 343, 2012).

²³ Nařízení Rady (ES) č. [479/2008](#) o společné organizaci trhu s vínem (Úř. věst. č. L 148, 2008).

²⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. [251/2014](#) o definici, popisu, obchodní úpravě, ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. [1601/91](#) (Úř. věst. č. L 84, 2014).

²⁵ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. [110/2008](#) o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. [1576/89](#) (Úř. věst. č. L 39, 2008).

²⁶ Poznamenat si můžeme následující množství označení zeměpisného původu zapsaných v rejstříku označení původu a zeměpisných označení vedeném Evropskou komisí, a to dle právního stavu ke dni 14. 10. 2015: a) chráněná označení původu: 598, z toho 6 s původem z Česka (a 1 ze Slovenska), přičemž žádné označení původu z Česka není předmětem neskončeného přihlašovacího řízení (a 0 ze Slovenska), b) chráněná zeměpisná označení: 651, z toho 23 s původem z Česka (a 9 ze Slovenska), přičemž 1 zeměpisné označení z Česka (a 1 ze Slovenska) jsou předmětem neskončeného přihlašovacího řízení, a to vždy bez označení vín, aromatizovaných vinných nápojů a lihovin, jež mají v EU vlastní právní režim. Zdrojem údajů je dálkově přístupná elektronická databáze Evropské komise podle vyhledávače Door; viz <http://ec.europa.eu/> [cit. 14. 10. 2015].

²⁷ V příslušném rejstříku podle práva EU je zapsáno celkem 51 zaručených tradičních specialit. Z toho z Česka 4 (v řízení 1), ze Slovenska 7 (v řízení 0).

²⁸ Kazuisticky viz český případ pomazánkového másla, které se vyznačuje tím, že není „máslem“. Žádost o zápis této údajně zaručené tradiční speciality byla Evropskou komisí zamítnuta a následná žaloba proti Evropské komisi byla rovněž zamítnuta. Blíže viz Peli-kánová, I. Jak to bylo s pomazánkovým máslem. Právní rozhledy, 2015, č. 15–16; Pravda o pomazánkovém másle. Lidové noviny, 15. 6. 2015. S rozhodnutím v dané věci se lze právně ztotožnit. Pomazánkové „máslo“ se vyznačuje tím, že není máslem, nýbrž jeho náhražkou z doby komunistického režimu, kterému se nepodařilo naplánovat dostatek smetany do másla, a tak nezbylo než přistoupit k náhražce za máslo. U některých lidí ale nelze nevidět jistou „východní“ nostalgii za náhražkami ve světě normálních potravin z doby minulého politického a hospodářského režimu, což je věcí psychického rázu. Současný výraz podle českého potravinového práva z r. 2013, a to „tradiční pomazánkové“, je jazykovým nesmyslem, jemuž chybí podstatné jméno. „Tradiční pomazánkové“ co? Nic? V podstatě se jedná o právně a politicky pochybný způsob Ministerstva zemědělství, jak „chytračit“; viz § 1 odst. 2 písm. q) vyhlášky č. [77/2003 Sb.](#), kterou se stanoví požadavky pro mléko a mléčné výrobky, mražené krémy a jedlé tuky a oleje, ve znění pozdějších předpisů (novela provedená vyhláškou č. [336/2013 Sb.](#), ministr Toman). „Tradiční pomazánkové“ („nic“ nebo snad „něco“) tak nahradilo „poma-zánkové máslo“. Stačilo přitom zvolit výraz „tradiční pomazánka“ s odkazem na mléčný výrobek anebo výraz podobný včetně možného bližšího upřesnění pomazánky, např. „tradiční pomazánkový mléčný výrobek“ apod. Bylo by to právně a politicky čisté (korektní) řešení. Takový postup by ale asi neodpovídal „hlasu lidu“ (a voličů). Právně správné řešení by ani nebylo výrazem právního „chytračení“ českého státu vůči EU, ovšem na úkor zákaznictva (zejména mladších lidí, kteří si v sobě nenesou návyky či zlovyky z doby komunistického režimu, ledaže by je snad převzali od svých rodičů). Faktem totiž je, že některé zlovyky z doby komunistického hospodaření se sta-ly „tradičními“. (V obecné rovině to ovšem podobně platí např. i v Rusku.) Otázkou také je, zda Legislativní rada vlády splnila své poslání (a očekávaní právnosti a právně pojmové jasnosti), pokud se jednalo o novelizaci uváděné vyhlášky z r. 2013.